چارچوب استراتژیک جدید بانک مرکزی مالزی برای توسعه مالی اسلامی و اقتصاد مولد ۲۰۲۶

این گزارش تحلیلی به بررسی سند راهبردی بانک مرکزی مالزی تحت عنوان «پیشبرد کاربردهای قراردادهای شریعت برای اقتصاد مولدتر و فراگیرتر در راستای اهداف شریعت»[1] می‌پردازد. این سند که در تاریخ ۳ نوامبر

[1] Advancing Shariah Contract Applications for a More Productive and Inclusive Economy in line with Shariah Objectives

۲۰۲۶ (۳ آبان ۱۴۰۵) منتشر شده است، تبیین‌کننده نقشه راه جدید مالزی برای ارتقای نقش سیستم مالی اسلامی در پشتیبانی از رشد اقتصادی پایدار و شمول اجتماعی است. با اتکا به تجربه چهار دهه توسعه، تثبیت زیرساخت‌های نهادی و سهم حدود ۵۰ درصدی مالی اسلامی از کل تسهیلات کشور، بانک مرکزی مالزی با انتشار این سند سیاست‌گذاری به‌دنبال گذار از رویکردهای تک‌محور به سمت تنوع‌بخشی هدفمند به قراردادهای شریعت و متوازن‌سازی «شکل» و «ماهیت» معاملات است. این خط‌مشی بدون حذف ساختارهای موجود مانند توارق، بستری نوآورانه، منسجم و انعطاف‌پذیر را برای پاسخگویی به نیازهای در حال تحول اقتصاد مولد، حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط و تحقق اهداف بنیادین شریعت فراهم می‌سازد.

این سند خط‌مشی و راهبرد بانک مرکزی مالزی چارچوب و جهت‌گیری استراتژیک جدیدی را برای پیشبرد کاربردهای قراردادهای شریعت در جهت تحقق اقتصادی مولدتر و فراگیرتر ارائه می‌دهد و به دنبال عمیق‌تر کردن نقش واسطه‌گری مالی اسلامی در فعالیت‌های مولد اقتصادی، ارزش‌آفرینی پایدار و بهبود رفاه جامعه است. این راهبرد، جایگزینی یا حذف ساختارهای قراردادی موجود (مانند توارق) را دیکته نمی‌کند، بلکه هدف آن گسترش طیف راه‌حل‌های سازگار با شریعت، ایجاد فضای بیشتر برای نوآوری، تمایز و پاسخگویی هدفمند به نیازهای در حال تحول خانوارها، کسب‌وکارها و کل جامعه است. این مقاله راهبرد تکمیل‌کننده طرح‌های بالادستی بانک مرکزی مالزی از جمله «طرح جامع بخش مالی»، ابتکارات «واسطه‌گری مبتنی بر ارزش» و اسناد حاکمیت شریعت است.

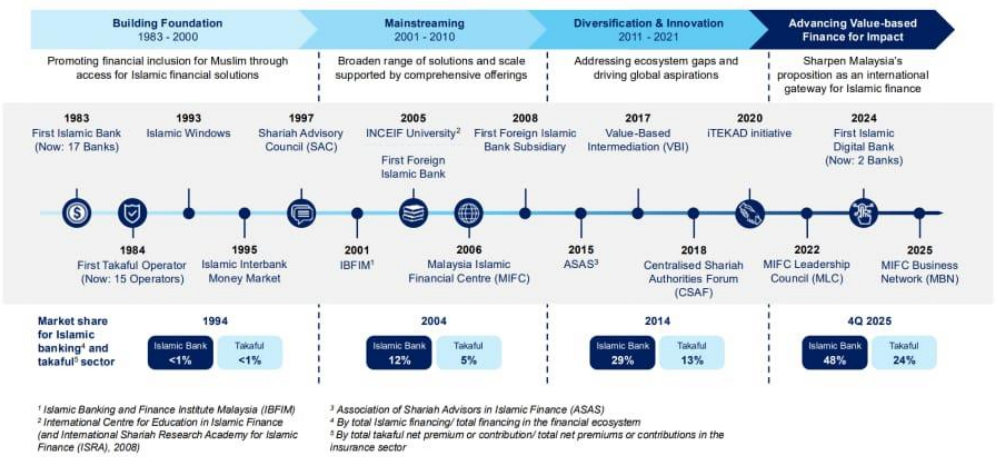
الف – تقویت پیوند میان مالی اسلامی، اقتصاد مولد و نتایج اجتماعی

در بخش الف بانک مرکزی مالزی تاکید می‌کند که تحول اقتصادی مالزی پیوند نزدیکی با میزان اثربخشی بسیج سرمایه به سمت فعالیت‌های مولد داشته است. طی چهار دهه گذشته، اقتصاد به سمت فعالیت‌های با ارزش افزوده بالاتر که فزاینده‌ای توسط فناوری و نوآوری هدایت می‌شوند (مانند تولید پیشرفته، خدمات با ارزش افزوده بالا و قابلیت‌های تخصصی)، تکامل یافته است. با نگاهی به آینده، رشد پایدار به بهبود بهره‌وری، تقویت قابلیت‌های داخلی، حمایت از تحول کسب‌وکار و تسریع سرمایه‌گذاری‌ها در حوزه‌های رشد جدید بستگی خواهد داشت. این اولویت‌ها زیربنای دستورکار توسعه ملی گسترده‌تر مالزی، از جمله ارتقای صنعتی، گذار انرژی، دیجیتالی‌سازی و گسترش اقتصاد حلال هستند.

در این زمینه، نقش تأمین مالی باید فراتر از ارائه و گسترش دسترسی به تأمین مالی باشد. فزاینده‌ای تمرکز باید بر این باشد که سرمایه در کجا و چگونه به سمت فعالیت‌هایی هدایت می‌شود که ظرفیت مولد را تقویت کرده، ارزش پایدار ایجاد می‌کنند و نتایج را برای افراد، کسب‌وکارها و جوامع بهبود می‌بخشند. تصمیمات تأمین مالی می‌توانند نقش مهمی در توسعه صنایع جدید، تقویت زنجیره‌های تأمین، حمایت از کارآفرینی، توانمندسازی نوآوری کسب‌وکار و ایجاد فرصت‌های اقتصادی باکیفیت ایفا کنند.

مالی اسلامی جایگاه مناسبی برای مشارکت معنادارتر در این گذار دارد. این بخش از یک حوزه حاشیه‌ای، به ستونی مهم در سیستم مالی مالزی تبدیل شده است و تقریباً نیمی از کل وام‌ها و تسهیلات را به خود اختصاص می‌دهد. این مقیاس، که با قابلیت‌های نهادی قوی، ترتیبات حاکمیت شریعت تثبیت‌شده، زیرساخت عمیق بازار و یک اکوسیستم بالغ پشتیبانی می‌شود، شالوده محکمی را برای مالی اسلامی فراهم می‌کند تا نقش پررنگ‌تری در حمایت از مرحله بعدی توسعه اقتصادی مالزی ایفا کند.

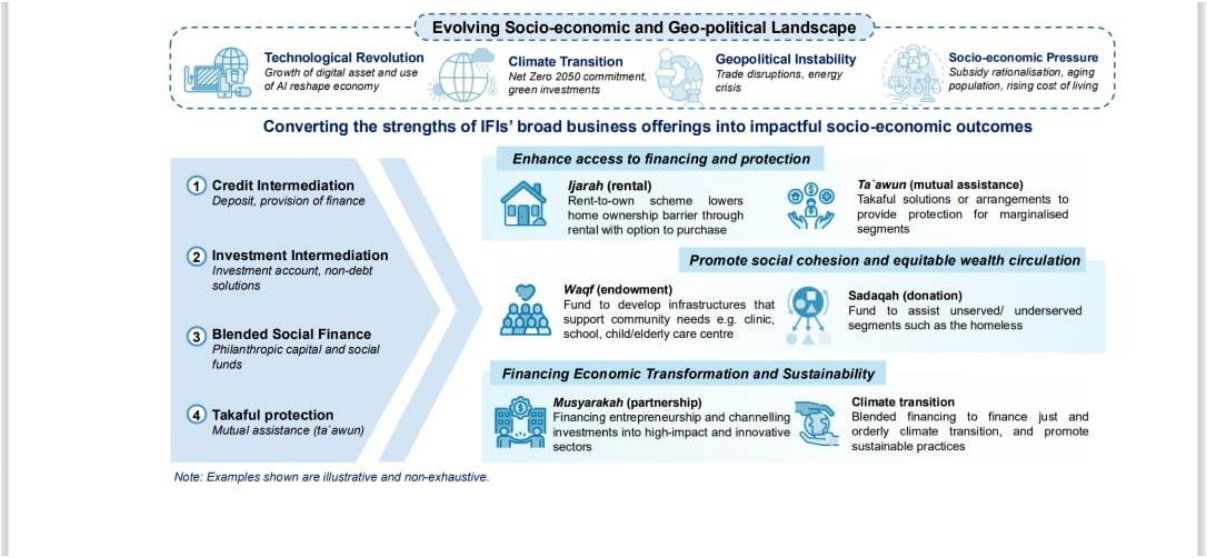
Diagram 1: Growth and Development of Islamic Finance in Malaysia

قراردادهای شریعت مکانیسم‌های متفاوتی را برای تجارت، سرمایه‌گذاری، ارائه خدمات و پوشش ریسک فراهم می‌کنند. این تنوع یک قوت ذاتی در مالی اسلامی است. هنگامی که این قراردادها بر اساس ویژگی‌های متمایز و اهداف مدنظرشان به کار گرفته شوند، می‌توانند از طیف وسیع‌تری از فعالیت‌های اقتصادی پشتیبانی کنند، راهحل‌های مالی نوآورانه‌تری را تسهیل نمایند و ارتباط بین مالی و اقتصاد مولد را تقویت کنند.

هدف این است که طیف راهل‌های سازگار با شریعتِ قابل‌اجرا گسترش یابد و قراردادهای شریعت بتوانند به شکلی هدفمندتر و متناسب با فعالیت زیربنایی، نیاز مشتری و نتیجه مطلوب به کار گرفته شوند. این امر به دنبال جایگزینی ساختارهای موجودی که همچنان به نیازهای مشروع بازار خدمت می‌کنند نیست، بلکه به دنبال گسترش طیف راهل‌های موجود برای صنعت است.

تنوع بیشتر در کاربردهای قرارداد شریعت می‌تواند نتایج اقتصادی و اجتماعی گسترده‌تری به همراه داشته باشد. از منظر اقتصادی، این امر می‌تواند از فعالیت‌های مولد، کارآفرینی، توسعه کسب‌وکار و نوآوری حمایت کند و در عین حال راهل‌هایی را فراهم سازد که به شکلی بهتر به مدل‌های مختلف کسب‌وکار، بخش‌های مشتریان و نیازهای تأمین مالی پاسخ دهند. از منظر اجتماعی، می‌تواند تاب‌آوری مالی قوی‌تر، تخصیص مسئولانه‌تر منابع و نتایج مالی بهتر برای خانوارها و کسب‌وکارها را ترویج کند. راهل‌های مالی که با فعالیت اقتصادی واقعی و ارزش‌آفرینی پایدار همسو هستند، می‌توانند به تقویت معیشت، حمایت از خلق ثروت بلندمدت و ارتقای رفاه وسیع‌تر اجتماعی کمک کنند.

محقق شدن پتانسیل کامل قراردادهای شریعت مستلزم یک اکوسیستم توانمندساز است که از کاربرد گسترده‌تر و هدفمندتر آن‌ها برای پاسخگویی به نیازهای در حال تحول مالی و اقتصادی پشتیبانی کند. این امر مستلزم داشتن یک چارچوب قرارداد شریعت منسجم‌تر و تسهیل‌کننده، قابلیت‌های قوی‌تر در صنعت و آمادگی بیشتر برای توسعه و اجرای راه‌حل‌های تجاری قابل‌اجرا است. همچنین به تعیین موقعیت شفاف‌تر «توارق» در یک اکوسیستم متنوع‌تر نیاز دارد. در مجموع، این عناصر با هدف تقویت تنوع معنادار و نوآوری تجاری قابل‌اجرا، در عین حفظ یکپارچگی شریعت، ثبات مالی و منافع مشتریان طراحی شده‌اند.

در این زمینه، تلاش‌ها برای تقویت نقش مالی اسلامی بر سه اولویت متقابل و تقویت‌کننده متمرکز خواهد شد:

(الف) تقویت بنیاد نظارتی از طریق مدرن‌سازی چارچوب قرارداد شریعت به منظور ارتقای انسجام، تناسب و انعطاف‌پذیری بیشتر در کاربرد قراردادهای شریعت؛

(ب) توانمندسازی کاربردهای بازار هدفمندتر و متنوع‌تر از طریق تقویت قابلیت‌های صنعت، رفع موانع اجرایی و ترویج نوآوری که به نیازهای واقعی مشتری، اقتصادی و اجتماعی پاسخ می‌دهد؛

(ج) تنظیم مجدد نقش توارق برای اطمینان از اینکه کاربرد مستمر آن به نیازهای واقعی بازار پاسخ می‌دهد، در حالی که توسعه و پذیرش سایر قراردادهای قابل‌اجرای شریعت را تسهیل می‌کند.

در مجموع، این اولویت‌ها یک رویکرد یکپارچه برای رسیدگی به شرایط نظارتی، تجاری و اجرایی لازم جهت پیشبرد یک اکوسیستم مالی اسلامی متنوع‌تر، تاب‌آورتر و ارزش‌محورتر فراهم می‌کنند.

ب- مدرن‌سازی چارچوب قرارداد شریعت و تعادل میان شکل و ماهیت

در بخش ب مدرن‌سازی چارچوب قرارداد شریعت برای انسجام نظارتی بیشتر و همسویی با اهداف مورد نظر شریعت، راهبرد اصلی بر ایجاد تعادل میان «شکل قراردادی» و «ماهیت» استوار است؛ به این صورت که شکل قراردادی جهت حفظ اعتبار شرعی و حقوقی معامله الزامی باقی می‌ماند اما ماهیت قرارداد بررسی می‌کند که آیا معامله در راستای اهداف واقعی شریعت و کاربرد مدنظر آن عمل می‌کند یا خیر.

چارچوب قرارداد شریعت ابزاری اساسی در حمایت از رشد، اعتبار و ثبات مالی اسلامی در مالزی بوده است. با ایجاد الزامات روشن برای قراردادهای فردی شریعت، این چارچوب اعتماد بازار را تقویت کرده، توسعه محصول را تسهیل نموده و یک بنیاد نظارتی صوتی برای واسطه‌گری مالی اسلامی فراهم کرده است.

هم‌زمان با تکامل مالی اسلامی، کاربردهای قرارداد شریعت متنوع‌تر و پیچیده‌تر می‌شوند. راه‌حل‌های مالی فزاینده‌ای چندین قرارداد را ترکیب می‌کنند، طیف وسیع‌تری از فعالیت‌های اقتصادی را پوشش می‌دهند و از طریق مدل‌های کسب‌وکار و فناوری در حال تحول ارائه می‌شوند. بنابراین، چارچوبی که در درجه اول حول قراردادهای فردی طراحی شده است، باید به تکامل خود ادامه دهد تا ضمن حفظ الزامات و اهداف اساسی شریعت، از نوآوری، انعطاف‌پذیری و انسجام بیشتر پشتیبانی کند.

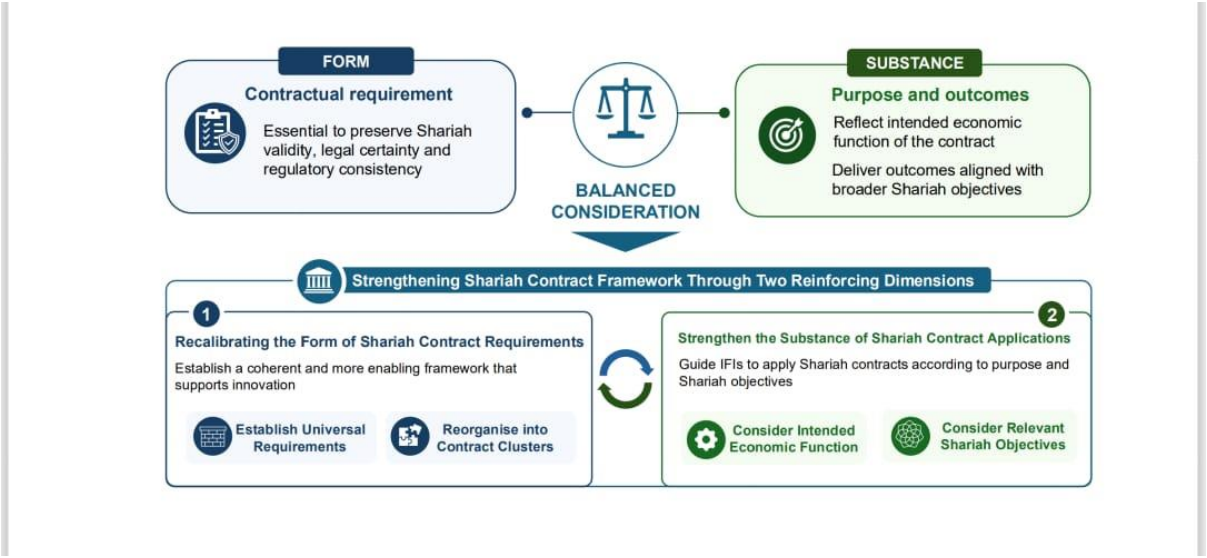
با تکیه بر این بنیاد قوی، کاربردهای قرارداد شریعت باید از طریق دو لنز مکمل، یعنی شکل قراردادی و ماهیت، ارزیابی شوند. شکل قراردادی همچنان بنیادین باقی می‌ماند زیرا اعتبار شریعت، اثرهای حقوقی و یکپارچگی ترتیبات قراردادی را حفظ می‌کند. ماهیت قرارداد شریعت، آن بنیاد را با بررسی این موضوع که آیا قرارداد با هدف مدنظر و اهداف گسترده‌تر شریعت همسو به کار گرفته شده است یا خیر، تکمیل می‌کند. ماهیت، جایگزین الزامات معتبر قراردادی (شکل) نمی‌شود؛ بلکه راهنمایی می‌کند که چگونه ساختارهای سازگار به شکلی هدفمند انتخاب، طراحی و اجرا شوند.

بر این اساس، بانک مرکزی مالزی به تدریج چارچوب قرارداد شریعت را از طریق دو ابتکار مکمل مدرن خواهد کرد:

(الف) تنظیم مجدد الزامات قرارداد شریعت برای اطمینان از یک معماری نظارتی منسجم‌تر؛

(ب) هدایت کاربردهای قرارداد شریعت به سمت اهداف مورد نظر شریعت.

راهبرد ۱: مدرن‌سازی چارچوب قرارداد شریعت از طریق در نظر گرفتن متوازن شکل و ماهیت

چارچوب فعلی شامل الزامات مشترکی که در چندین قرارداد اعمال می‌شود و همچنین الزامات منحصربه‌فرد برای قراردادهای خاص است. با گذشت زمان، این امر منجر به سطحی از هم‌پوشانی در اسناد سیاستی و ساختار نظارتی شده است که با تکامل کاربردهای قرارداد شریعت، جهت‌یابی در آن روزبه‌روز پیچیده‌تر می‌شود. این فرصت وجود دارد تا این الزامات در حالی که ویژگی‌های متمایز قراردادهای فردی را حفظ می‌کنند، به شکلی منسجم‌تر سازماندهی شوند.

یک مجموعه مشترک از الزامات پایه در تمامی قراردادهای شریعت اعمال خواهد شد. این الزامات منعکس‌کننده اصول بنیادین لازم برای حفظ اعتبار شریعت و یکپارچگی قراردادی، از جمله تحقق عناصر اساسی قرارداد، حفظ ماهیت ذاتی قرارداد، شناخت مناسب مالکیت و تعهدات، و اجتناب از عناصر ممنوعه خواهند بود.

فراتر از الزامات جهانی، قراردادهایی با ویژگی‌ها و اهداف مشابه در قالب خوشه‌های قرارداد مشترک گروه‌بندی خواهند شد .این امر اجازه می‌دهد تا الزامات مشترک در سطح خوشه ساده‌سازی شوند، در حالی که الزامات لازم برای حفظ ویژگی‌های منحصربه‌فرد و اثرهای حقوقی قراردادهای فردی حفظ می‌شوند .هدف از این معماری مدرن‌شده موارد زیر است :

(الف) ارتقای ثبات بیشتر در کاربردهای قرارداد شریعت؛

(ب) کاهش هم‌پوشانی‌های غیرضروری؛

(ج) بهبود شفافیت و قابلیت استفاده نظارتی؛

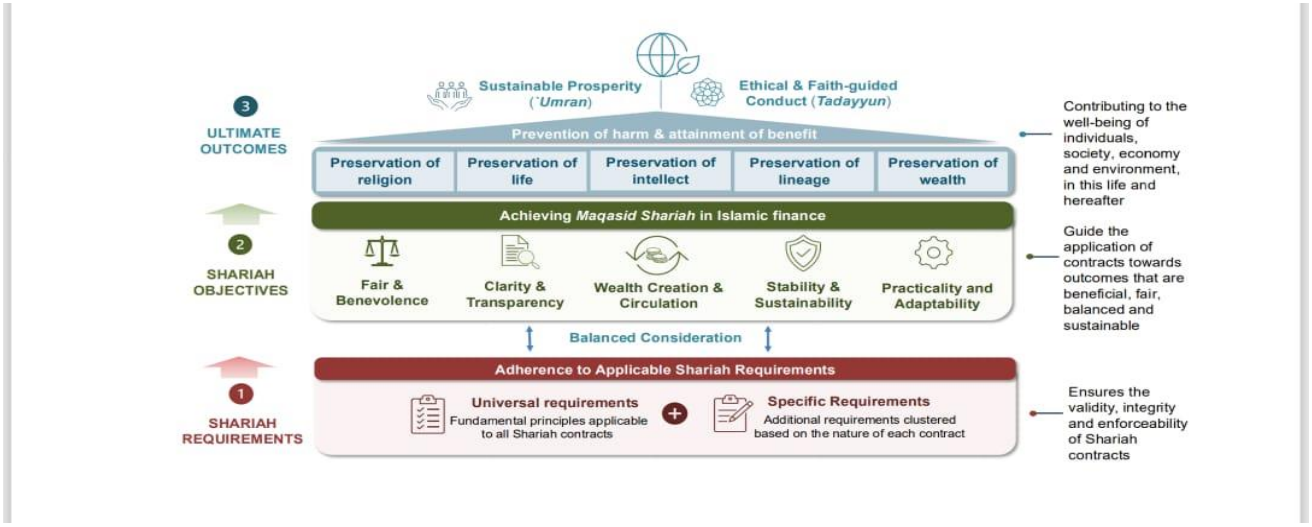
(د) فراهم کردن انعطاف‌پذیری بیشتر برای تطبیق کاربردهای نوآورانه و در حال تحول قراردادهای شریعت .

این بازبینی به صورت تدریجی و با در نظر گرفتن آمادگی اجرایی، ظرفیت صنعت و فرصت‌های تسهیل کاربرد گسترده‌تر قراردادهای متنوع شریعت انجام خواهد شد.

انطباق با الزامات شریعت همچنان شالوده ضروری برای معاملات مالی اسلامی است. قراردادهای شریعت که تجارت، سرمایه‌گذاری، ارائه خدمات و پوشش ریسک را تسهیل می‌کنند، باید به گونه‌ای به کار گرفته شوند که منعکس‌کننده اهداف مدنظر آن‌ها باشد و به مقاصد گسترده‌تر مالی اسلامی کمک کند .

برای پشتیبانی از این جهت‌گیری، بانک مرکزی مالزی (*BNM*) نقش اهداف شریعت را به عنوان یک ملاحظه راهنما در سراسر چرخه عمر محصول، از جمله طراحی محصول، اجرا و بازبینی مداوم، تقویت خواهد کرد. هدف نه دیکته کردن ساختارهای قراردادی خاص است و نه برخورد با این ملاحظات به عنوان یک چک‌لیست انطباق مکانیکی. بلکه آن‌ها برای حمایت از قضاوت آگاهانه‌تر و هدفمندتر هنگام انتخاب، طراحی، اجرا و بازبینی قراردادهای شریعت توسط مؤسسات مالی اسلامی (*IFIs*) در نظر گرفته شده‌اند، به طوری که میزان این ملاحظات با ماهیت و تأثیر توافق کالیبره شود.

اهداف شریعت یک نقطه مرجع گسترده‌تر برای ارزیابی این موضوع فراهم می‌کنند که آیا واسطه‌گری مالی ارزش معناداری برای مشتریان، کسب‌وکارها و جامعه ایجاد می‌کند یا خیر. برای کاربرد عملی، ارزیابی می‌تواند در سراسر سه بعد به هم پیوسته اما متمایز سازماندهی شود: ارزش ایجاد شده از طریق فعالیت اقتصادی واقعی؛ منافع ترویج‌شده و آسیب‌های قابل‌پیش‌بینی که از آن‌ها جلوگیری شده یا کاهش یافته‌اند؛ و منافع اساسی محافظت‌شده. این ابعاد مکمل یکدیگر هستند و ممکن است در یک راه‌حل مالی واحد هم‌پوشانی داشته باشند.

برای حمایت از کاربرد هدفمندتر قراردادهای شریعت، مؤسسات مالی اسلامی (*IFIs*) باید اصول زیر را در سراسر چرخه عمر محصول، از طراحی و اجرا گرفته تا بازبینی مداوم، مدنظر قرار دهند. عمق توجه باید متناسب با ماهیت، هدف، پیچیدگی، مقیاس، تأثیر بر مشتری و پروفایل ریسک توافق مالی باشد. این اصول برای حمایت از قضاوت صحیح به جای دیکته کردن یک ساختار قراردادی خاص یا نیاز به یک ارزیابی مکانیکی طراحی شده‌اند، و در نتیجه انعطاف‌پذیری در انتخاب و کاربرد قراردادهای شریعت را حفظ می‌کنند.

(الف) **انصاف و احسان:** حقوق، تعهدات، ریسک‌ها و بازده‌ها باید با در نظر گرفتن ماهیت و هدف قرارداد به طور مناسب تخصیص یابند. در صورت لزوم، مؤسسات مالی اسلامی باید اقدامات معقولی را برای کاهش سختی‌های بی‌رویه در عین حفظ یکپارچگی قراردادی و منافع مشروع سایر ذی‌نفعان مدنظر قرار دهند.

(ب) **شفافیت و وضوح:** اطلاعات بااهمیت، از جمله شرایط کلیدی، ریسک‌ها و هزینه‌ها، باید به شیوه‌ای به‌موقع، قابل دسترس و قابل فهم در اختیار مشتریان و سایر ذی‌نفعان قرار گیرد. این امر از تصمیم‌گیری آگاهانه پشتیبانی کرده و اعتماد به راه‌حل‌های مالی اسلامی را تقویت می‌کند.

(ج) **خلق و چرخش ثروت:** راه‌حل‌های مالی باید از فعالیت‌های اقتصادی مولد، ارزش‌آفرینی پایدار و مشارکت اقتصادی گسترده‌تر حمایت کنند. مؤسسات مالی اسلامی باید بررسی کنند که چگونه قراردادهای شریعت می‌توانند تجارت، سرمایه‌گذاری، ارائه خدمات و پوشش ریسک را در عین کمک به گردش مؤثر منابع مالی در اقتصاد تسهیل کنند.

(د) **ثبات و پایداری:** توافق‌های مالی باید استمرار و یکپارچگی حقوق و تعهدات قراردادی (ثبات) را حفظ کنند و در عین حال در طول زمان تاب‌آور و پایدار باقی بمانند. مؤسسات مالی اسلامی باید بررسی کنند که آیا راه‌حل‌های مالی به خدمت‌رسانی به هدف مدنظر خود در طول چرخه عمرشان ادامه می‌دهند و از ثبات بلندمدت برای مشتریان، مؤسسات و سیستم مالی گسترده‌تر حمایت می‌کنند یا خیر.

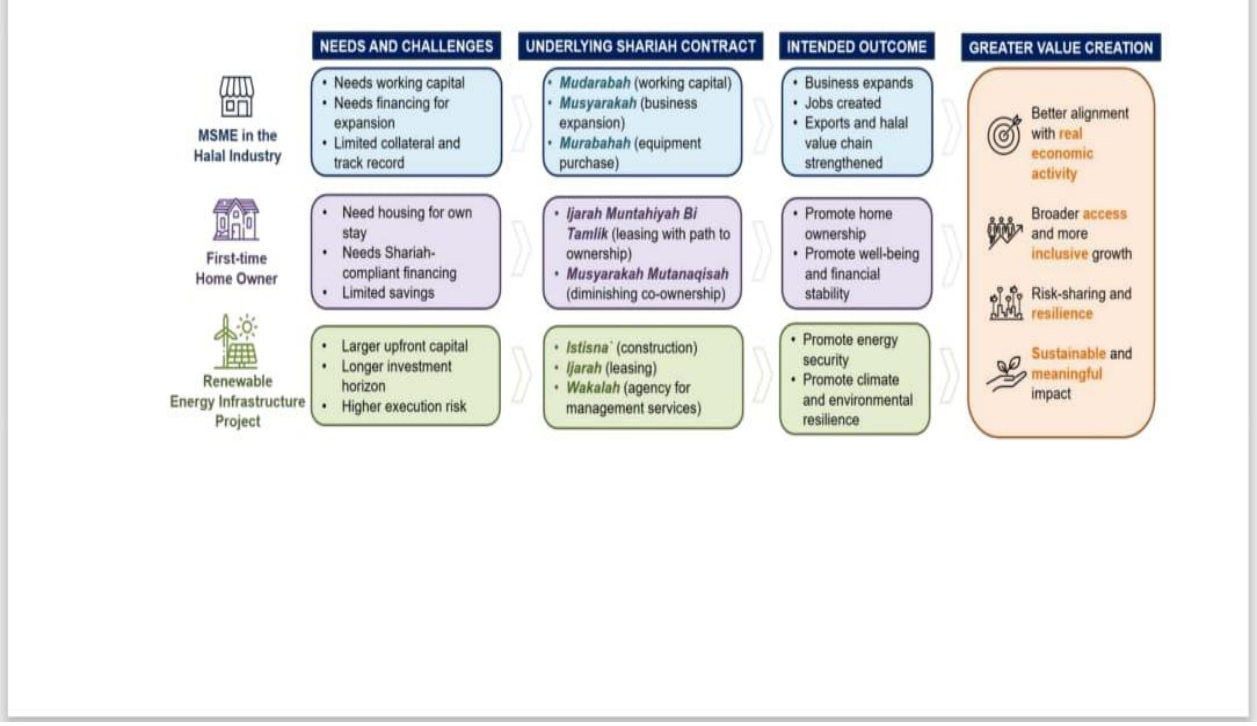
(هـ) **عمل‌گرایی و سازگاری:** قراردادهای شریعت باید نسبت به نیازهای در حال تحول مشتریان، مدل‌های کسب‌وکار و شرایط بازار پاسخگو باقی بمانند. راه‌حل‌های مالی باید متناسب با هدف، از نظر عملیاتی قابل اجرا و قابل انطباق با شرایط در حال تغییر بدون به‌خطر انداختن یکپارچگی یا هدف مدنظر قراردادهای شریعت مربوطه باشند.

بخش ج :شکوفاسازی نوآوری و ارزش‌آفرینی از طریق کاربرد هدفمندتر قراردادهای متنوع شریعت

در این بخش چارچوب مدرن‌شده قرارداد شریعت که در بخش ب تشریح شد، بنیاد نظارتی لازم را برای گسترش طیف راه‌حل‌های سازگار با شریعتِ قابل‌اجرا که در دسترس مؤسسات مالی اسلامی ($IFIs$) قرار دارند، فراهم می‌کند. این امر مؤسسات مالی اسلامی را قادر می‌سازد تا قراردادهای شریعت را بر اساس ویژگی‌های متمایز، اهداف مدنظر و ارزش پیشنهادی آن‌ها انتخاب و اعمال کنند. هدف نه دنبال کردن تنوع‌بخشی به خاطر خود تنوع و نه جایگزینی مدل‌های کسب‌وکار موجودی است که همچنان به نیازهای مشروع بازار خدمت می‌کنند، بلکه هدف، توانمندسازی طیف وسیع‌تری از راه‌حل‌هاست که به شکلی بهتر به نیازهای متنوع مشتریان پاسخ داده و از فعالیت‌های اقتصادی پشتیبانی کنند.

فعالیت‌های اقتصادی متنوع و نیازهای مشتریان مستلزم راه‌حل‌های تأمین مالی، سرمایه‌گذاری و پوشش ریسک متفاوتی هستند. طیف وسیع‌تری از قراردادهای شریعت می‌تواند مؤسسات مالی اسلامی را قادر سازد

تا راه‌حل‌های مالی را به گونه‌ای ساختاردهی کنند که ماهیت، پروفایل‌های ریسک و ویژگی‌های جریان نقدی فعالیت‌های زیربنایی را به شکلی بهتر منعکس نماید. برای مثال، ساختارهای مبتنی بر مشارکت، مبتنی بر سرمایه‌گذاری و مبتنی بر دارایی ممکن است برای فعالیت‌های خاص توسعه کسب‌وکار، الزامات تأمین مالی پروژه‌ها و نیازهای سرمایه رشد، از جمله نیازمندی‌های شرکت‌های خرد، کوچک و متوسط (*MSMEs*)، مناسب‌تر باشند. این ساختارها می‌توانند راه‌حل‌های تأمین مالی موجود را تکمیل کرده و انتخاب‌های بیشتری را برای پاسخگویی به نیازهای متنوع اقتصادی و مالی ارائه دهند .

به طور کارآمد اجرا شود، به شکلی مؤثر مدیریت گردد و به شیوه‌ای تجاری قابل‌دوام ارائه شود. بر همین اساس، بانک مرکزی مالزی (*BNM*) ابتکارات تکمیلی را دنبال خواهد کرد: ایجاد یک چارچوب نظارتی تسهیل‌کننده و متناسب‌تر؛ تسریع نوآوری در محصولات و توسعه بازار؛ و تقویت آمادگی اکوسیستم.

با تکیه بر معماری تشریح‌شده در بخش ب، بانک مرکزی مالزی به طور تدریجی اسناد خط‌مشی مبتنی بر قرارداد شریعت مرتبط را بازبینی خواهد کرد تا اطمینان حاصل شود که الزامات نظارتی همچنان عملی، متناسب و پاسخگو به کاربردهای در حال تحول باقی می‌مانند. این بازبینی بر الزاماتی تمرکز خواهد کرد که به طور مادی بر اجرا تأثیر می‌گذارند، از جمله الزامات عملیاتی که ممکن است اصطکاک غیرضروری ایجاد کنند، در حالی که الزامات ضروری برای حفظ انطباق با شریعت، مدیریت ریسک سالم و ثبات مالی حفظ خواهند شد.

توانمندسازی نظارتی به تنهایی نمی‌تواند پذیرش گسترده‌تر قراردادهای متنوع شریعت را هدایت کند. نوآوری در محصول برای تبدیل انعطاف‌پذیری قراردادی به راهل‌های مالی تجاری قابل‌دوامی که به نیازهای واقعی مشتری، کسب‌وکار و اقتصاد پاسخ می‌دهند، همچنان ضروری است.

بانک مرکزی مالزی از طریق مکانیسم‌هایی که پیشرفت کاربردهای امیدوارکننده قرارداد شریعت را از مفهوم تا پذیرش تجاری تسهیل می‌کنند، به حمایت از آزمایش مسئولانه و نوآوری ادامه خواهد داد. با تکیه بر ابتکاراتی مانند برنامه *i-CITA*[۲]، بانک مرکزی اهرم‌های مناسب نظارتی و توسعه بازار، از جمله چارچوب سندباکس نظارتی را برای آزمایش پیشنهادهای جدید، شناسایی موانع حقوقی، احتیاطی و عملیاتی، ارزیابی ارزش مشتری و تجاری، و ایجاد اعتماد در بازار پیش از پذیرش گسترده‌تر، بررسی خواهد کرد.

بسیاری از ساختارهای جایگزین مستلزم رویکردهای متفاوتی در ساختاردهی محصول، ارزیابی ریسک، حاکمیت، نظارت و تعامل با مشتری هستند. بنابراین، موفقیت پذیرش آن‌ها به قابلیت‌های قوی‌تر اکوسیستم و زیرساخت‌های بازار بستگی دارد.

بانک مرکزی مالزی با بازیگران صنعت و ذی‌نفعان مرتبط همکاری خواهد کرد تا آمادگی اکوسیستم را در چهار حوزه اولویت‌دار تقویت کند:

(الف) توسعه قابلیت و استعداد به منظور عمیق‌تر کردن تخصص در ساختاردهی، شریعت، مدیریت ریسک، ارزیابی بخش و مدل‌های تأمین مالی تخصصی؛

(ب) زیرساخت‌های بازار و عملیاتی به منظور بهبود امکان‌سنجی تجاری و عملیاتی کاربردهای متنوع قرارداد شریعت;

(ج) داده‌ها، راستی‌آزمایی (*due diligence*) و عوامل تسهیل‌کننده کاهش ریسک به منظور بهبود دسترسی به اطلاعات، پشتیبانی از ارزیابی سازگار فعالیت‌های زیربنایی و طرف‌های مقابل، و تقویت مکانیسم‌های مدیریت ریسک‌های مرتبط؛

(د) راهنمایی‌های اجرایی و اشتراک دانش به منظور ارتقای درک صنعت، نوآوری مسئولانه و پذیرش سازگارتر.

دستیابی به این جهت‌گیری مستلزم تلاش هماهنگ میان رگولاتورها، مؤسسات مالی اسلامی (*IFIs*)، کمیته‌های شریعت، انجمن‌های صنعتی و شرکای اکوسیستم است. توانمندسازی نظارتی باید با پیشنهادهای معتبر، قابلیت اجرایی و زیرساخت‌های پشتیبان همسو باشد. در مجموع، این عناصر صنعت را در موقعیتی قرار

[2] برنامه i-CITA ابتکاری است که بانک‌های اسلامی را قادر می‌سازد قراردادهای اشتراک ریسک مانند مضاربه و مشارکه را، با پشتیبانی صندوق تطبیق ۱۰۰ میلیون رینگتی با حمایت دولت، به صورت آزمایشی اجرا کنند. این برنامه به کاهش ریسک‌های اولیه برای بانک‌ها کمک کرده و از تأمین مالی برای گذار آب‌وهوایی و پروژه‌های امنیت غذایی که در آن‌ها ساختارهای اشتراک ریسک بیشترین کارایی را دارند، پشتیبانی می‌کند.

خواهند داد تا راه‌حل‌های مالی متمایزتری ارائه دهد، به نیازهای در حال تحول اقتصادی پاسخ دهد و نقش مالی اسلامی را در رشد اقتصادی پایدار و نتایج مثبت اجتماعی تقویت کند.

بانک مرکزی مالزی این راهبرد را از طریق رویکردی مرحله‌ای پیش خواهد برد. فاز اول بر ایجاد جهت‌گیری سیاستی و مدرن‌سازی معماری، از جمله الزامات جهانی، مبتنی بر خوشه و مختص قرارداد تمرکز خواهد کرد. فاز دوم از آزمایش بازار، توسعه محصول و رفع موانع اجرایی از طریق مکانیسم‌های مناسب نظارتی و نوآوری پشتیبانی خواهد کرد. فاز سوم در مواردی که راه‌حل‌ها ارزش مشتری، دوام تجاری، مدیریت ریسک سالم و انطباق با اهداف شریعت را نشان دهند، پذیرش را گسترش خواهد داد.

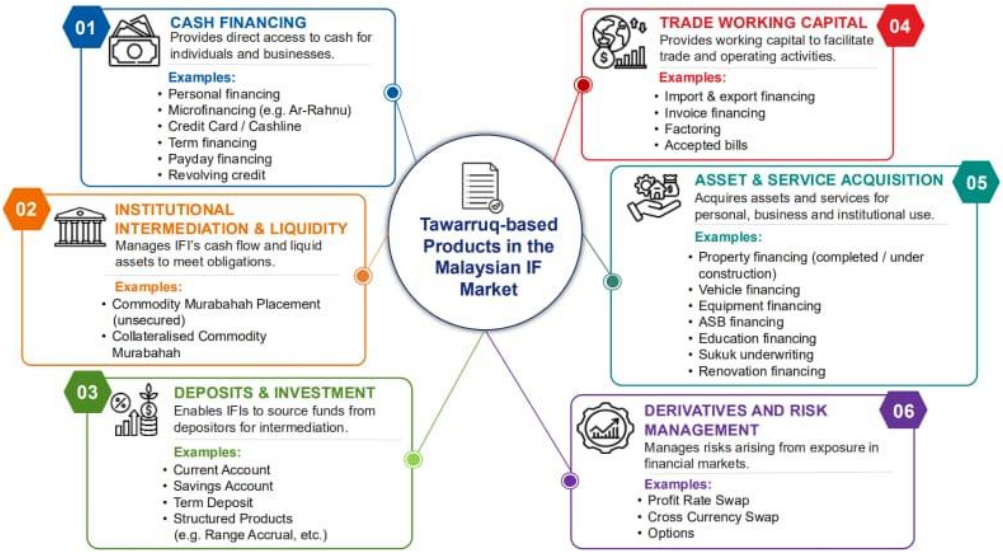
در سرتاسر این فازها، مؤسسات مالی اسلامی باید فرصت‌های استراتژیک را ارزیابی کنند، حاکمیت و قابلیت‌ها را تقویت نمایند، شکاف‌های عملیاتی و داده‌ای را شناسایی کنند و پیشنهادهای مناسبی را برای آزمایش توسعه دهند. بانک مرکزی به تعامل با صنعت هم‌زمان با توسعه جزئیات ابتکارات سیاستی، نظارتی و توسعه بازار ادامه خواهد داد.

بخش د :شفاف‌سازی استفاده از توارق در یک اکوسیستم مالی اسلامی متنوع‌تر

توارق به عنوان یک عامل تسهیل‌کننده مهم در توسعه مالی اسلامی در مالزی عمل کرده است. کاربردی بودن، قابلیت مقیاس‌پذیری و قابلیت کاربرد گسترده آن به مؤسسات مالی اسلامی (*IFIs*) اجازه داده است تا به طور کارآمد طیف وسیعی از نیازهای تأمین مالی، تجهیز سپرده‌ها و مدیریت نقدینگی را برآورده کنند. توارق با پشتیبانی زیرساخت‌های تثبیت‌شده بازار، قابلیت‌های عملیاتی و استانداردهای نظارتی، به یکی از مؤلفه‌های جدایی‌ناپذیر سیستم مالی اسلامی مالزی تبدیل شده و در رشد و دسترسی این صنعت مشارکت داشته است.

توارق همچنان به عنوان یک مکانیزم سازگار با شریعتِ شناخته‌شده و قابل‌اجرا باقی می‌ماند که به نیازهای واقعی مشتری، کسب‌وکار و بازار پاسخ می‌دهد. این عقد به ایفای نقش خود در حمایت از واسطه‌گری مالی ادامه خواهد داد، به‌ویژه در مواردی که همچنان به عنوان یک راه‌حل عملی و مؤثر برای دستیابی به نتیجه مالی مدنظر باقی بماند.

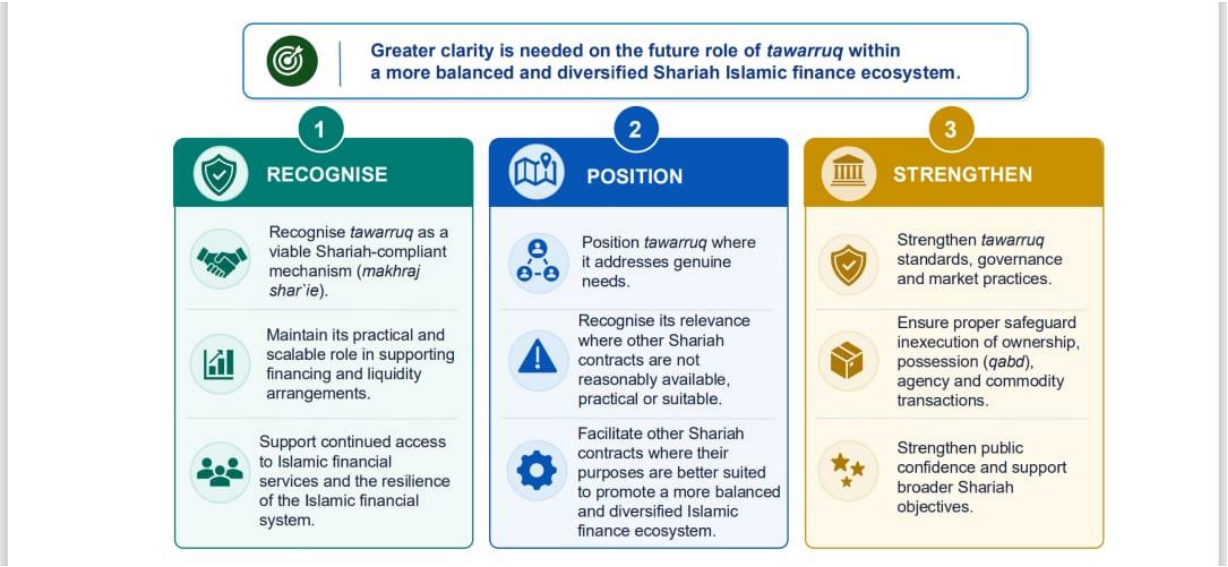
پذیرش گسترده‌تر توارق توسط چندین تحول کلیدی در بازار و حوزه نظارتی پشتیبانی شد؛ از جمله پلتفرم‌های سازمان‌یافته معاملات کالایی مانند «بورسا سوق السلا» (*Bursa Suq Al-Sila*')، اجرای کارآمدتر معاملات از طریق ترتیبات عاملیت دوگانه (*dual agency*) و پردازش مستقیم (*STP*)، و استانداردهای نظارتی شفاف‌تر. در مجموع، این تحولات زیرساخت، حاکمیت و قطعیت عملیاتی را برای کاربرد کارآمد توارق در مقیاس وسیع تقویت کردند.

فعالیت‌های اقتصادی، مدل‌های کسب‌وکار و نیازهای مشتریانِ مختلف مستلزم راهحل‌های متفاوت در حوزه‌های تأمین مالی، سرمایه‌گذاری و پوشش ریسک هستند. در حالی که «توارق» برای اهداف گوناگونی مورد استفاده قرار گرفته است، سایر قراردادهای شریعت می‌توانند ویژگی‌های متمایزی ارائه دهند که برای فعالیت‌های خاصی نظیر تجارت، سرمایه‌گذاری، ارائه خدمات و پوشش ریسک مناسب‌تر باشند. بر این اساس، مؤسسات مالی اسلامی (*IFIs*) باید کاربرد بالقوه طیف وسیع‌تری از قراردادهای شریعت را در سراسر فعالیت‌های تجاری خود مدنظر قرار دهند؛ به‌ویژه در مواردی که چنین قراردادهایی می‌توانند ارزش معناداری در حمایت از فعالیت‌های اقتصادی همسو با اهداف شریعت خلق کنند.

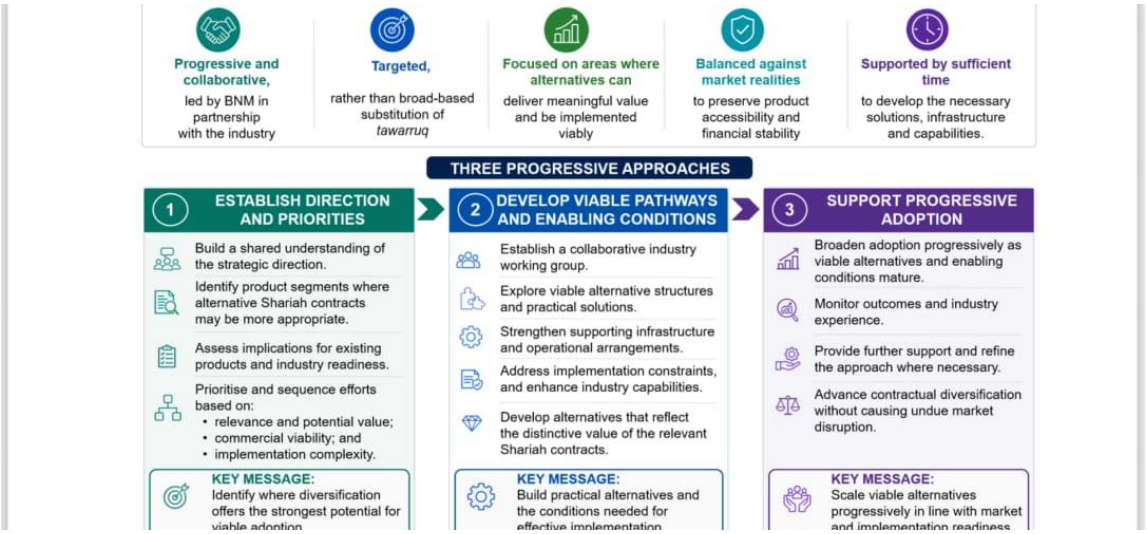
این امر منعکس‌کننده آرمان گسترده‌تری است که در بخش‌های «ب» و «ج» تبیین شد: یک سیستم مالی اسلامی بالغ‌تر که در آن قراردادهای شریعت بر اساس ویژگی‌های مربوطه، اهداف مدنظر و ارزش‌های پیشنهادی‌شان انتخاب می‌شوند.

در آینده، رویکرد بانک مرکزی مالزی (*BNM*) توسط سه اصل هدایت خواهد شد: (الف) به رسمیت شناختن نقش توارق به عنوان یک مکانیزم سازگار با شریعتِ قابل‌اجرا؛ (ب) تعیین موقعیت توارق برای پاسخگویی به نیازهای واقعی بازار در عین ترویج تنوع بیشتر در کاربردهای قرارداد شریعت؛ و (ج) تقویت یکپارچگی و اجرای رویه‌های توارق از طریق بهبود مستمر استانداردها، حاکمیت و رویه‌های بازار به منظور حمایت از اعتماد بازار و همسویی با اهداف گسترده‌تر شریعت.

بانک مرکزی مالزی (*BNM*) قصد ندارد جایگزینی گسترده محصولات مبتنی بر تورقِ موجود را الزامی کند یا ساختارهای قراردادی خاصی را برای بخش‌های مختلف محصولات دیکته نماید. هرگونه گذار به سمت تنوع قراردادی بیشتر باید مبتنی بر شواهد بوده و توسط نیاز مشتری، دوام تجاری، آمادگی اجرایی، پیامدهای ریسک و توانایی ساختارهای جایگزین در ارائه ارزش معنادار هدایت شود. بنابراین، پذیرش باید در مواردی صورت گیرد که این شرایط قابل اثبات باشند، نه بر اساس یک هدف از پیش تعیین‌شده برای جایگزین‌سازی.

بر همین اساس، بانک مرکزی مالزی به همکاری نزدیک با مؤسسات مالی اسلامی (*IFIs*)، کمیته‌های شریعت، انجمن‌های صنعتی و سایر ذی‌نفعان ادامه خواهد داد تا فرصت‌هایی را شناسایی کند که در آن‌ها می‌توان قراردادهای جایگزین شریعت را به صورت پایدار و در مقیاس وسیع اتخاذ کرد. این روند شامل رسیدگی به چالش‌های اجرایی، تقویت زیرساخت‌های پشتیبان و تسهیل مسیرهای نوآوری تشریح‌شده در بخش «ج» است.

وضعیت مطلوب نهایی، یک سیستم مالی اسلامی است که در آن «توارق» همچنان به نیازهایی که برای آن‌ها مناسب است خدمت می‌کند، در حالی که سایر قراردادهای شریعت در مواردی به کار گرفته می‌شوند که ویژگی‌های متمایز آن‌ها بتواند ارزش متمایزی ایجاد کند و از فعالیت‌های متنوع اقتصادی به شکل بهتری پشتیبانی نماید. انتخاب قرارداد باید توسط نیاز مشتری، فعالیت زیربنایی، نتیجه مدنظر، دوام تجاری و ظرفیت مدیریت ریسک‌های مرتبط هدایت شود. این تنوع انضباط‌یافته، تاب‌آوری، جذابیت و ارزش پیشنهادی بلندمدت مالی اسلامی را تقویت خواهد کرد و در عین حال، دسترسی‌پذیری، ثبات بازار و یکپارچگی شریعت را حفظ می‌کند.

